

14/12/09

פרוטוקול מפגש ראשון פורום צעירים (10/12/09)

המכון הישראלי לדמוקרטיה

חלק א. הצגת חברי הפורום

אידית דוריאן, אורי מלכין, דורון דביר, ענבל אמיר, אסף גלבווע, תמר שחורי, נאוה פירר, עידן לב-רון, טל פלוטקין, נעמי גרוסמן, רונה קדמי, יאיר נתיב, הראלי מזרחי, מומיק נבו, איילה ברנשטיין. אנשי מכון: אריק כרמון, דפנה גרובר, אסתר סלוחובסקי, שמואל ורשבסקי, לני הרמן.

חלק ב. ד"ר אריק כרמון (נשיא המכון) - הצגת חזון הפרייקט

שני אירועים שאירעו לאחרונה:

1. הכנסת הצביעה על חוק הרציפות של משאלי עם.
2. השר יעקב נאמן התבטא באחד הנושאים הרגישים ביותר בליבת המפגש שבין דת ומדינה.

אירועים אלו מעידים עד כמה אין לנו בישראל תשתית חוקתית, עד כמה המציאות שברירת ונתונה להלכי רוח ומהפכים. משאל עם משפיע מהותית על מבנה המשטר. אפשר לאמצו אך הפרוצדורה חייבת להיות חלק מתהליך חוקתי ולא חוקי רגיל. כמו כן, להתבטאותו של השר נאמן יש השפעות מרחיקות לכת. אנו חיים במדינה דמוקרטית בה הריבון החילוני העניק סמכויות משיקולים כאלו ואחרים למשפט הדתי בנושאים מוגדרים. בהבל פה שר משפטים למעשה מבעיר את מה שרוחש מתחת לשטח כל הזמן. אנו חיים במציאות גיאולוגית בה השכבות אינן מעוגנות וזזות כל הזמן. אבחון מצב הדמוקרטיה בישראל אינו פשוט.

אך יש חדשות טובות; נולדנו לשלב היסטורי בו יש בידינו להשפיע על העתיד של מדינת ישראל. זה לא נכון לגבי בני גילנו במדינות דמוקרטיות מפותחות. הדמוקרטיה ההיולית שלנו יוצרת הזדמנות להתגייס ולהטביע חותם. הבנייה הפנימית שלנו לא הושלמה. התעסקנו בעיקר עם בעיות חיצוניות. אין לנו מסורת של אחריות לריבונות פוליטית, של הכרה של האזרחים בכך שהם שותפים לריבונות פוליטית. הציבור שהתקבץ בישראל אין לו את הרקע לכך והתוצאה היא שאנו בעיצומם של מאבקים על זהות החברה הישראלית. ההכרזה של השר נאמן היא רק אחת הסימפטומים. מי מגדיר את היהדות שלנו ומה הקשר בינה לבין שיטת הממשל שלנו. בפרקטיקה שלנו אילו נושאים שהם מקור להקצאת משאבים, הפעלת לחצים, אינטרסים וכו' והכל לגיטימי, זו המציאות. הויכוח הפנימי מעיד על תהליכים שהם בעיצומם של ההתגבשות. ההכרזה של נאמן חוברת לכך שיו"ר וועדת חוק, חוקה ומשפט הניח הצעה שתגדיר את ישראל כמדינה יהודית שהדמוקרטיה היא חלק ממנה. אנו חיים במציאות מאד נוילה ומאבקי העיצוב סוחבים אותה לכל מיני כיוונים.

לכאורה, במדינת ישראל יש דמוקרטיה פרלמנטארית ויש לה כללים. יש לחצים שישראל תהיה מדינה תיאוקרטית, אין זה איום לדעתו של ד"ר כרמון, אך לא קובעה בתודעה הציבורית שלנו שזו דמוקרטיה פרלמנטארית. במשך שנים רבות היה ציר של מפלגה אחת, הגמוניה. ב-1977, בעקבות המהפך, ועד 1992, היו 2 מפלגות בכנסת שמנו שני שלישי. גם כשהליכוד זכה, שוב היה לו עמוד שסביבו הייתה קואליציה. מה שהיה דומיננטי, המפלגות, אם בימין ואם בשמאל, מה שעניין אותם זה רווחת וטובת הכלל. מי שרצה סיפוח או כלכלה חופשית או מדינת סעד וכו', אלו מושגים אידיאולוגיים שמשקפים תפיסת עולם למען הטוב הקולקטיבי. ב-1992, הכנסת קבלה הצעת חוק הרסנית, כחוק רגיל, של בחירה ישירה לראשות הממשלה; פיצול ההצבעה. התוצאה הייתה קטסטרופה. בפתק אחד השתמשו כדי להצביע לנושאים הלאומיים (ראש הממשלה) ובפתק השני חיזקו את המפלגות הסקטוראליות שעניין נושאים צרים וממוקדים לסקטורים מסוימים. ש"ס גדלה ל-18 מנדטים, המפלגות הרוסיות קיבלו מנדטים וכו'. החלו לחצים שלא היו בעבר, לכיוון שינוי מדיניות. כך או כך, זה היה אמור להיעשות בשינוי חוקתי. כמו בארה"ב; וזה לוקח שם עשרות שנים, על מנת שלא ישפיעו הלכי רוח של פרלמנט זה או אחר בתקופה מסוימת על כל שיטת הממשל. בארה"ב, שם יצרו את הרף הכי גבוה, קבעו שצריך שני שלישי בכל אחד משני הבתים של חמישים המדינות ואז זה חוזר לאישור סופי.

סדר היום הלאומי והלחצים שעל סדר היום במדינת ישראל הוא העמוס ביותר בהשוואה לכל מדינה אחרת בעולם; לחצים פנים-חברתיים, לצד המאבקים ההישרדותיים של האיום הקיומי ובנוסף, סדר היום הפוליטי כולל את כל מאבקי הזהות והמצוקות הנגזרות מכך (עולים-שליש מהם לא יהודים...). הלחצים הכבדים הללו יוצרים מציאות שבה נבחרי הציבור ומקבלי ההחלטות עסוקים רוב זמנם בכאן ועכשיו- כיבוי שריפות ובקורות נזקים. מעט מאד זמן נשאר לטווח הבינוני והארוך. זו סיבת קיומו של המכון. הבעיות הללו אינן נגלות לעין, הן אינן מוחשיות כמו בעיות ביטחוניות. ניתן לכנותן: "The silent killer". יש תהליכים שלא רואים אותם.

הצורך ברפורמה פוליטית:

המחקר במכון הוא יישומי, לשם הפקת המלצות ואסטרטגיות ליישום, "Think tank". אולם, כעת הם מעוניינים להשפיע מעבר לכלים הקונבנציונאליים של מכון מחקר. זוהי התעסקות עם העצבים הכי רגישים של שיטת הממשל שלנו והתמודדות עם צלקות הבחירה הישירה. המינוח- הממשל שלנו הוא דמוקרטיה פרלמנטארית וזאת לא נשנה, במסגרתה ניתן לעשות המון, הרי לא מציעים מתכון דל שומן ללא שינויים כלל. שיטת שלטון חייבת להיות מותאמת למבנים חברתיים. בשנת 2000 האגודה הבינ"ל למדע המדינה עשתה עבודת מחקר מעמיקה של בחינת דמוקרטיות; 28 מתוך 40 דמוקרטיות שנבחנו והוגדרו כיציבות היו פרלמנטאריות. סוג זה נותן מענה לחברה פחות הומוגנית; עיקרון ההסכמה. (באנגליה השיטה הרובית, מפלגה יכולה לנצח ב-30% ולקבל כוח של 60% בפרלמנט). לרוב, זה יחסי! והמשטר בד"כ יהיה קואליציוני; אין מפלגה אחת שיכולה לבד לנהל את המדינה. זה המתח המבני שבין ייצוגיות ליעילות שלטונית. יעילות מחייבת למשל לשים אחוז חסימה, למרות הפגיעה בייצוגיות. החברה הישראלית היא חברה רבת פנים מכל בחינה ועניין; מעבר למיעוטים המוכרים לנו, כך בתוך כל אחד מהסקטורים הללו יש גוונים. ולכן יש חשיבות עליונה שנגיע לאיזון הכי נכון בין ייצוגיות ליעילות שלטונית. דמוקרטיה כוללת אמנה בין הבוחר לבחור, ברגע שהאזרח הבוחר מפסיק לתת לו לגיטימציה יש לו בעיה. כיוון

שללגיטימציה יש חשיבות עצומה, נבחרי ציבור כל הזמן רוצים לדעת לאן נושבת הרוח. כיום ניתן לראות מגמה של אובדן אמון הציבור במוסדות הדמוקרטיה וכן הפניית עורף לפוליטיקה. מאז מלחמת העולם השנייה לא הייתה דמוקרטיה שלא עברה שינויים בשיטת הממשל בהתאם להתפתחויות חברתיות. אנחנו עוד לא עשינו את ההתאמות החברתיות ועוד הלכנו לכיוון הפוך. המכון הקדיש שנים למאמץ החוקתי ("חוקה בהסכמה"), אך החליט לעסוק בקרבות בלימה לאור המציאות ומה שקורה בה (למשל עם שיטת הבחירה הישירה). הוא עצר מעט את המאמץ החוקתי בשל צורכי השעה, התנאי ההכרחי קודם לחוקה הוא להשקיע בצד המשטרי.

המהלך שהמכון רוצה להוביל:

המניע-

האיומים הקונקרטיים על המשטר. יש 3 אשכולות של איומים ששינוי השיטה חייב לתת להם מענה.

1. אי היציבות- התרסקות המפלגות הגדולות כתוצאה מהבחירות הישירות, זה יצר משילות הישרדותית. לראש ממשלה מאד קשה לשרוד, אז הם מוכרים נכסים ציבוריים. דוגמא לכך: החליטו על הקפאת הבנייה מעבר לקו הירוק ופתאום לאור לחצים פוליטיים מכריזים על יוצאי דופן להחלטה...

2. הסקטוריאליזציה של הפוליטיקה- ההתחזקות של מפלגות נישא והתעצמות השיח התקשורתי על הטוב של אוכלוסיות ספציפיות. ב-2015 שיעור פוטנציאל הייצוג של החרדים יגדל בלמעלה משליש ממה שהוא היום.

3. מגמות של אובדן/שחיקה נמשכים של אובדן הציבור במוסדות הדמוקרטיה.

כשהולכים לתכנן שינויים/תיקונים בשיטת הממשל שלנו, חייבים לקחת בחשבון את שלושת אשכולות האיומים, אי אפשר לתת מענה רק לאחד מהאשכולות. בידי הכנסת ישנה הסמכות לייצר שינויים. משמע, היא האובייקט, מושא העשייה שלנו.

המהלך-

ב-25 באוקטובר השנה הוקם הפרורם לתיקון שיטת השלטון, שכולל 80 חברים (פרופסורים, ח"כים לשעבר, שופטים עליונים בדימוס ועוד) ובראשו השופט שמגר. ההחלטה שנתקבלה במפגש הראשון- ביסוס הפרורם כלפי הציבור ומטעמו למול הכנסת כסמכות הציבורית לנושאים הללו. הפרורם מחולק לארבע קבוצות לפי תתי נושאים:

- שיקום המפלגות (משה שחל/ משה ניסים)

- שיטת הבחירות (מנחם בן ששון, נשיא האוניברסיטה העברית ועוזי ברעם)

- רפורמות במבנה הכנסת (אברום בורג וישראל מיימון)

- הרשות המבצעת (יוסי קוצ'יק ואבי נאור. וארבעה מנכ"לים לשעבר של משרד ראש הממשלה).

המכון יספק צוות מחקרי לכל אחת מוועדות המשנה (הרבה כבר קיים).

צריך לחשוב על שיווק בצורה פרקטית. רוצים לפתח את הזרוע הציבורית שתגייס נתחים חשובים בציבור כדי להכניס זאת לשיח הציבורי וכדי להתחיל לחץ על הח"כים, ובכך יש משמעות עצומה לשילוב צעירים. הרצון הוא להקים עמותה נוספת שתשחק בזירה הפוליטית והציבורית-לוביסטים, לחצים וכיו"ב. המטרה- גיוס תמיכת הציבור לדברים בהם הם מאמינים. למעשה ישנם שני רגעים לדחוף את השינוי-

1. משבר קואליציוני. זה יהיה רגע מצוין, אם עד אז נצליח לבנות את המסה הציבורית שתשמיע את קולה
2. סמוך למועד הבחירות

הנושאים- שינוי שיטת השלטון אם גם ובעיקר- לא לפגוע בדמוקרטיה הפרלמנטארי. אנחנו נאבקים על עתידה של מדינת ישראל. הדגל של בלימת הסקטוריאליזציה- רוצים להוביל לאינטגרציה. זה מהלך שלא יקרה בן לילה. כי כרגע המגמה היא של התכנסות ודיס אינטגרציה. ההחלטה בפורום היא להבחין בין הישגים לטווח הקצר להישגים לטווח הארוך. אנחנו צריכים להרגיש שאנו מגיעים להישגים.

בטווח הקצר-

- העלאת אחוז החסימה; שלא תהיינה מפלגות עם פחות חמישה חברים (כיום יכולים להיות 3 חברים במפלגה).

- חיזוק ראש הממשלה ויכולתו למשול. בליל הבחירות, ראש הממשלה הוא ראש הרשימה שקבלה הכי הרבה מנדטים. בלי נשיא ושום דבר אחר. הציבור ידע זאת לפני הבחירות, כי הפוטנציאל להצבעה למפלגות קטנות יקטן. יהיו גושים קודם לבחירות. ישנה דילמה; יכולה להיות הצעה מתונה והצעה רדיקאלית. מצד אחד, ניתן לתת לרוה"מ לבנות קואליציה לאחר הבחירות אך אז זה פתח לסחטנות. ההצעה הרדיקאלית- ראש המפלגה עם הכי הרבה קולות יקבל אוטומטית עוד חמישה מנדטים. זה מנוגד לרצון הבוחר. או מצד שני, להגביל את פרק הזמן להקמת קואליציה ומיד אח"כ ניגשים לבחירות מחודשות (שני סיבובים). צריך לחשוב פרקטית- שח"כים יצביעו לזה... צריך לקיים מערך הסברה.

חלק ג. הנחייה, דפנה גרובר ראש פורום צעירים-הצגת רעיונות ראשוניים בשיתוף עם איתי ליטמן, דובר המכון- סיעור מוחות, בקשות לסיוע מהמכון

אידיית דוריאן - לומדת תקשורת ומדעי המדינה בבר אילן, מה שאריק כרמון אמר נכון, אך מצד שני האוכלוסיה שעוסקים בה לא תכנס לאתר המכון ותקרא את המידע. אפשר לשנות את פני האתר הקיים, או לחילופין לבנות אתר לצעירים (אולי בכל קמפוס). משם להגיע לפייסבוק וטוויטר. כדאי למצוא פרייקט לסטודנטים שייתן נקודות זכות וכדומה, ולתאם זאת מול האוניברסיטאות. ציבור עולים הוא כוח אדם אדיר.

אורי מלכין - עושה סיורים לבני נוער בבתי המשפט במסגרת פרויקט. פעיל במרכזים לימודיים לאזרחות ודמוקרטיה מטעם משרד החינוך. מקום שמארגן סיורים וסדנאות בנושאי דמוקרטיה במוסדות השלטון. שייך לקבוצת בוגרי מועצת התלמידים הארצית, שמקדמת הליכי חקיקה ונושאים שונים שהמועצות עוסקות בהן. אצל בני הנוער הדמוקרטיה נתפסת כאיום, כמשהו מרוחק והמילים האקדמיות לא ידברו אליהם. הפיכת הרעיונות למשהו מופשט שידבר לכולם. את המוטיבציה להשתתפות צריך ליצור, השתתפות צעירים הוא לא משהו שמעודד בחברה. הצעות עבר: להכיר בפיקדון החייל המשוחרר כאמצעי להקמת עמותה, יצירת קבוצת יזמים צעירים גם בפוליטיקה. לחבק ולאמץ קבוצות קיימות שעוסקות בחינוך, הדרכה ודמוקרטיה. כמו כן יש ליצור פלטפורמה טכנולוגית באינטרנט, להיפגש עם גורם ביטחוני על מנת לקדם את יוזמת הפיקדון וכן ליצור קשר עם גורמי ממון.

דורון דביר - לומד פוליטיקה וממשל בבן גוריון. יש פוטנציאל למשהו חברתי, לארגן מסיבה ולהכניס את נושא הפרוייקט, להחתים אנשים שמעוניינים. בבאר שבע זה מאוד חברתי. *ענבל אמיר* - לומדת בבר אילן, צריך לעורר את הציבור, לעשות אירועים שמוציאים את האנשים שבדרך כלל לא יוצאים מהבית.

אסף גלבוע - עוסק בשיווק ופיתוח עסקי, סטודנט בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית. צריך להגדיר יעדי שיווק, סייסמאות, מילות מפתח, מי עומד מאחורי הפרוייקט. מי קבוצת הגיל שצריך לגעת בה. הזמן והקשב קצר, לכן צריך לטפוף, להעביר מפה לאוזן. צריך לגייס פרסונה.

תמר שחורי - עובדת ביוניסף ישראל, היתה יו"ר אגודת הסטודנטים בבן גוריון. שותפה בארגון שיזם מומיק נבו שפועל להגדלת מעורבות פוליטית, הכלי שהם חשבו עליו הוא התפקדות למפלגות. נושא הפרוייקט איננו מוצר שמשווקים במסיבות. צריך תהליך הסברה ולימוד בתוך הצוות, צריך להבין בדיוק מה משמעות הנושא אותו משווקים.

נאה פירד - לומדת מדיניות ציבורית באוניברסיטה העברית, רוצה לקבל מהמכון את הלימוד בנושא, אחר כך זה "מה?" ובהמשך קביעת קהל היעד. גימיק של שיווק בבארים ומסיבות לא רלוונטי.

עידן לב-77 - חבר בגוף של התעוררות צעירים מבחינה פוליטית. השם "תיקון שיטת ממשל" מקפיץ את האסוציאציה של מעבר למשטר נשיאותי, כי כבר דיברו על כך בעבר לכן חובה לחשוב על שם אחר. הצוות צריך להיות מעורב עד השורה התחתונה, ולהאמין בפרוייקט במאה אחוז.

יאיר נתיב - לומד בפקולטה למשפטים של אוניברסיטת חיפה. חבר בקליניקה לזכויות אדם מטעם האוניברסיטה שעוסקת בסייוע משפטי לשכבות החלשות. הזמן יקר, למגזר החלש יש חשיבות-ההרגשה שהמכון לא פונה לכלל הציבור. רואה חשיבות בהשתתפות הגוף הזה בפרוייקט. חבר

בתנועת עמ"י שעוסקת בשיפור חוסן חברתי, גוף לא פוליטי שמחולק לצוותים ברחבי הארץ. צריך לעשות קמפינים לנושא באופן עממי, מסיבות זה זילות.

זונה קדמי- לומדת יחסים בין לאומיים ומדעי המדינה באוניברסיטה העברית. קידום הנושא באינטרנט. יצירת סדרת מפגשים במסגרת האוניברסיטה (פאנלים, דיבייטינג) בשיתוף עם הוועד החוגי ואגודת הסטודנטים.

דפנה גרובר- נכנס בקרוב ועדת היגוי שתוקם מתוך הפורום הזה. וועדת ההיגוי תתווה דרך ותבנה אסטרטגיה לדרך הפעולה של פורום הצעירים בשאיפה להגיע לקהלים גדולים של צעירים. נתחיל מסטודנטים למדע המדינה וממשל (קהל שבוי) ונרחיב את המעגלים באופן מושכל.

חלק ד'. שיחה עם נציגי צוות המחקר- ראש צוות המחקר- ד"ר גידי רהט, ד"ר עופר קניג, ד"ר חן פרידברג, אסף שפירא, שוריק, מתן שרקנסקי.

ד"ר גידי רהט- על רפורמות

מרצה בכיר באוניברסיטה העברית במחלקה למדעי המדינה, חזר לעבוד במכון לאחר שעבד שם מספר שנים, הוא אחראי על צוות המחקר שמנסה לבחון את הרפורמה שהוצעה. רהט עשה דוקטורט בנושא הפוליטיקה של הרפורמה. האם יש סיכוי להעביר רפורמות? רוב הליכי הרפורמה נכשלים, מה זה אומר? גם אם נגמור בסופו של דבר עם המצב הקיים ונשכנע את התומכים במשטר נשיאותי שזה דבר שלילי אז המצב הוא טוב. צריך לרדת מההנחה שהפוליטיקאים יתמכו במה שיעזור להם, בבחירה הישירה הצליחו לשכנע פוליטיקאים להצביע נגד האינטרסים שלהם.. מי שחשוב בפוליטיקה של הרפורמה זה סוכני השינוי והם אלה שעושים את ההבדל. ישנם חלונות הזדמנויות שנוצרים בפוליטיקה בעת משבר, קואליציוני או אחר. פעמים רבות מקדמים רפורמות ללא קשר לתוכן המשבר.

האחריות של צוות המחקר היא להכין רפורמה שיוכלו לקדם אותה. למפלגות הקטנות יש פוביה מרפורמות, גם כאלה שיכולות לעזור להן. גם ערב הבחירות זה חלון הזדמנויות, כי פוליטיקאים מחוייבים לציבור ולא לקואליציה. החסם בישראל לרפורמה הוא המשחק הקואליציוני. לחץ ציבורי לשינוי הוא הזדמנות נוספת להעביר רפורמה. צריך לתת לציבור הזדמנות ללמוד על רפורמות. החלפת רעיונות בין אלה שכבר פעילים לאנשי המכון אך בכל זאת לשמור על עצמאות. צוות המחקר בוחן שלושה ענפים שונים :

1. מפלגות- בראש הצוות עומד ד"ר עופר קניג
2. שיטת הבחירות- בראש הצוות עומדת ד"ר חן פרידברג
3. שיטת הממשל- בראש הצוות עומד ד"ר שלומית ברנע

המטרות: ניסיון מחדש לבחון רפורמות שכבר הוצעו, הצעות ישימות לרפורמה, חיזוק מעמד המכון בנושאים של רפורמה פוליטית. זהו מחקר אמפירי שמתבסס על מחקרים אחרים, כמו כן, זהו מחקר השוואתי עם דמוקרטיות ותיקות ודמוקרטיות צעירות מצליחות על מנת לראות כיצד הן מתפקדות.

בעיקרון כדי לתקן פוליטיקה צריך חינוך, כאן לא עושים זאת והניסיון הוא לתקן מוסדות מתוך הנחה שהם משפיעים על התנהגות פוליטיקאים. אין כאן עיסוק במשהו חד משמעי:

צריך לאזן בין ערכים כמו ייצוגיות ויעילות שלטונית. יש כאן שאלה של אפקטיביות, משטר דמוקרטי הוא במהותו לא הכי אפקטיבי, חייבים איזונים ובלמים וגם אפקטיביות. איזון בין המפלגה להיענות אישית, הגברת האמון. בסופו של דבר, המערכת הפוליטית שלנו היא לגמרי לא כישלון, מבחינה פוליטית אנחנו נס. מבחינה כלכלית אנחנו במקום גבוה. ביחס למדינות המוצלחות אנחנו לא נמצאים מספיק גבוה.

הצגת הענפים על ידי ראשי הענף

שיטת הבחירות - ד"ר חן פרידברג- העדר איזור, ייצוגיות רבה וריבוי מפלגות, משילות רעועה, כוח מיקוח למפלגות. אילו הנושאים שיטופלו לטווח הקצר. האם להמליץ על אחוז חסימה גבוה יותר, והמשמעויות של זה? הכוונה היא להמליץ על מיתון יחסיות על ידי איזור שיוביל להגברת הקשר בין הבוחר לבחור ולייצוג הפריפריה. מרכיב אישי בהצבעה- השיטה כיום היא רשימתית, סגורה ונוקשה. המלצה להוספה לפתק ההצבעה את עשרת המתמודדים הראשונים ברשימה, יכול להיות שזה יגביר את השקיפות, המפלגות ישימו אנשים עם תדמית נקייה יותר וכו'.

המפלגות - ד"ר עופר קניג- מצד אחד מדברים על ירידה בתפקוד המפלגות ופקפוק בצורך בהן, יש להן תדמית ציבורית גרועה. מצד שני מערכת שלטונית דמוקרטית ללא מפלגות זה מורכב, אי אפשר לתאר דמוקרטיה ללא מפלגות, זה עלול לגרום לכאוס. מפלגות כנראה ישארו, אז מה עושים איתן? ניתן לחזקן בשלוש רמות:

1. רמת מערכת המפלגות- חיזוק כוחן של המפלגות הגדולות- גיבוש קואליציה יציבה, על מנת שצירוף האינטרסים יהיה ברמת המפלגות.
2. התפקוד הפנימי של המפלגות- הבעיות: יותר אזרחים נכנסים לתפקיד קבלת ההחלטות בתוך המפלגה, ומאידך ניוון במוסדות המפלגה. תיקון הפריימריז
3. תפקוד המפלגות בכנסת ובממשלה- הבעיות: הרבה חקיקה פרטית וירידה במשמעת סיעתית.

הרשות המבצעת - שוריק (בשמה של שלומית ברנע)- בחינת שאלת היציבות מבחינה אמפירית והמשגתית, כלומר מה בדיוק הכוונה ב"יציבות ממשלה"? השוואת היציבות בישראל למדינות אחרות. ההתמקדות היא בתהליך הקמת והרכבת הממשלה, האם יש קשר בין תהליך הרכבתה ליציבותה אחר כך? הדחת הממשלה- ככל שנקשה על הדחת הממשלה, היא תהיה יותר יציבה. התמקדות בתחלופת השרים, מי אחראי למינויים ומה מגבלותיו? מה גורם לתחלופה? עד כמה יש לשר יכולת תמרון בתוך המשמעת? עיקרון זכות הראשונים- מי שיוטל עליה להקים ממשלה היא הרשימה בעלת מספר המנדטים הגבוה ביותר. ישנם יתרונות וחסרונות לעיקרון הזה. בתהליך הרכבת הממשלה אין תמריצים ליצור שותפויות בין פוליטיקאים.

הצגת פרויקט ההתפקדות על ידי מומיק נבו ובקשה לפגישה עם ד"ר עופר קניג.

